تأملی بر کاربستِ فناوری‌های نوین در نظام انتخاباتی و الزامات قانونی آن در نظام حقوقی ایران

(نوع مقاله: علمی- پژوهشی)

نادر اسدی اوجاق*

محسن طاهری[۱]

چکیده:

پیشرفت روزافزون فناوری‌های نوین موجب شده است که به‌کارگیری آن در فرایند انتخابات نیز کاربرد پیدا کند. این پژوهش در پی پاسخ به این پرسش است که فنون جدید در فرایند انتخابات از چه جایگاهی برخوردار بوده و واجد چه آثار و ثمراتی می‌باشد؟ و نظام انتخاباتی ایران در این مقوله با چه مسائلی مواجه است؟ در مقاله حاضر این مسئله در قالبی توصیفی- تحلیلی تبیین گردیده است، امروزه شیوه‌های مدرن انتخاباتی رو به گسترش است و ثمراتی همچون؛ ایجاد انگیزه و تسهیل مشارکت شهروندان در انتخابات، صرفه‌جویی در هزینه‌های انتخاباتی، شفافیت در انتخابات و سلامت انتخاباتی را به همراه دارد. همچنین، مشخص شد که پیاده‌سازی شیوه‌های نوین در نظام انتخاباتی ایران با مسائلی همچون؛ شکل‌گیری قوانین انتخاباتی با ابتنای بر رأی‌گیری سنتی، پیش‌بینی موردی به‌کارگیری فناوری‌های جدید در لابه‌لای قوانین انتخاباتی بدون توجه به ملزومات اجرائی، با پراکندگی در قوانین انتخاباتی مواجه است. جهت رفع اشکالات ذکر شده، تسریع در تصویب لایحه جامع انتخابات، توجه و اهتمام ویژه به بند (۱۲) ذیل سیاست‌های کلی نظام انتخابات، و نظایر آن به‌عنوان راه‌کارهای اثرگذار در برطرف شدن خلأهای موجود معرفی شدند.

واژگان کلیدی: *انتخابات، انتخابات الکترونیکی، فناوری‌های نوین، نظام انتخاباتی، قوانین انتخاباتی*

*. کارشناسی ارشد، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران Email: naderasadioojagh@gmail.com

۱. استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان، سمنان، ایران Email: taheri.publiclaw@hotmail.com

مقدمه

«**نظام‌های انتخاباتی**»[1] به مجموعه‌ای از قوانین و مقرراتی اطلاق می‌شود که شیوه‌ی انتخاب نمایندگان مردم را تبیین می‌کنند (Lijphart, 1986, 12). از فرایند «انتخابات» نیز تحت عنوان «موجه‌ترین و مشروع‌ترین ابزار وصول به قدرت» یاد می‌شود. (قاضی، ۱۳۸۲: ۲۹۱) برخی نیز این سازوکار را با اهمیت‌ترین و دقیق‌ترین وسیله‌ی سنجش مشارکت در عرصه سیاسی تلقی کرده‌اند (عیوضی، ۱۳۸۸: ۱۵۸) و در نظری مشابه آن را «سنگ بنای مستحکمی برای تحکیم و تعمیق نظام مردسالاری دانسته‌اند. (FrancK, 1992, 52) بر همین اساس، پیشرفت روزافزون فناوری نوین[2] موجب شده است که کاربستِ آن در فرایند انتخابات به‌منظور تعمیق دمکراسی و تحقق سلامت انتخاباتی اهمیتی دو چندان پیدا کند.

اما، در حکومت مبتنی بر نمایندگی که مردم با گزینش نمایندگان خود از طریق انتخابات در عرصه حکمرانی نقش‌آفرینی می‌کنند. (موتمنی، ۱۳۸۲: ۱۴۸) با گسترش فناوری‌های نوین، دیگر طُرق سنتی گزینش با اقتضائات و سلایق امروزی شهروندان همسویی ندارد و به همین خاطر، دست‌اندرکاران انتخابات نیز در صدد به‌کارگیری راه‌کارهایی نوین در جهت پیاده‌سازی این فرایند هستند. بنابراین، برای بهره‌مندی حداکثری از مزایای بی‌شمار فناوری‌های جدید در روند انتخابات، علاوه بر فراهم کردن زیرساخت‌های فنی لازم، پیش‌بینی الزامات قانونی نیز به‌عنوان یک پیش نیاز در نظام‌های انتخاباتی مورد توجه و تاکید متخصصان این حوزه می‌باشد.

با این مقدمه، تلاش خواهد شد تا در این مقاله در قالب توصیفی-تحلیلی به پرسش‌های زیر پاسخ داده شود:

۱. فناوری‌های نوین در نظام‌های انتخاباتی از چه جایگاهی برخوردارند؟

۲. کاربستِ فناوری‌های مدرن در فرایند انتخابات چه آثار و ثمراتی به دنبال داشته است؟

۳. الزامات قانونیِ فناوری‌های جدید در نظام انتخاباتی ایران با چه مسائلی مواجه است؟

1. Electoral Systems
2. New technologies

فرضیه نویسندگان این تحقیق آن است که فنون نوین در برگزاری انتخابات به خاطر فوائد بی‌شماری که به دنبال دارد مورد اقبال انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان در اقصی نقاط دنیا قرار گرفته است. اما، این سازوکار در قوانین انتخاباتی ایران با نارسائی‌هایی مواجه است که در این جهت الزاماً باید برخی خلأهای موجود در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران مورد بررسی و تحقیق قرار گیرد.

در خصوص پیشینهٔ این تحقیق، بررسی‌های به‌عمل آمده مؤید این واقعیت است که هرچند تحقیقاتی در جنبه‌های فنی مربوط به انتخابات الکترونیکی در ایران انجام گرفته و گزارش‌هایی تهیه و تنظیم شده است اما، ابعاد مختلف این قضیه از زوایای یاد شده تاکنون به‌طور تخصصی مورد واکاوی قرار نگرفته است و از این جهت تحقیق حاضر واجد خصیصه‌ی بدیع بودن است.

در این مقاله، تلاش خواهد شد ابتدا مروری بر مفهوم فناوری‌های نوین در نظام انتخاباتی صورت گیرد؛ سپس به جایگاه فناوری‌های نوین در نظام انتخاباتی پرداخته شود؛ در ادامه آثار به‌کارگیری فناوری‌های نوین در نظام انتخاباتی بررسی شود؛ و نهایتاً فرایند انتخابات الکترونیکی در نظام حقوقی ایران مورد تحلیل واقع گردد.

۱.مفهوم فناوری‌های نوین در نظام انتخاباتی

فناوری‌های نوین طریقی برای به‌کار بستن ابزارها و امکانات موجود در حوزه‌های مختلف است، تا امکان استفاده‌ی آسان و مفیدتر را برای انسان فراهم کند. چنانچه در انجام «فرایند»[1] انتخابات از ابزارها، تجهیزات پیشرفته و الکترونیکی استفاده شود، اصطلاحاً به آن انتخابات با روش‌های نوین اطلاق می‌شود. با وجود این، برخی از پژوهشگران، گزاره‌های «انتخابات الکترونیکی» و «رأی‌گیری الکترونیکی» را دو مقوله مجزّا از هم تلقی کرده‌اند. با این توضیح که، چنانچه حداقل اقدامات مورد نیاز صرفاً در مرحله‌ی اخذ رأی با کاربستِ ابزارهای الکترونیکی انجام شود «رأی‌گیری الکترونیکی» و اما، چنانچه در یک یا چند مرحله از فرایند انتخابات از لوازم

1. process

الکترونیکی استفاده شود از آن تحت عنوان «انتخابات الکترونیکی»[1] یاد کرده‌اند. (فتحیان و تقوی، ۱۳۸۷: ۴۷). لذا، در تعریفی ساده‌تر، رأی‌گیری یا انتخابات با استفاده از فناوری‌های نوین عبارت است از شیوه‌ای که طی آن از ابزارهای الکترونیکی به‌منظور تسهیل در شمارش، حفاظت و مراقبت از آرای شهروندان مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد.[2] برخی از نویسندگان هم در نظری مشابه اجرای مراحل انتخابات با استفاده از تجهیزات الکترونیکی را رأی‌گیری به‌طریق فناوری‌های نوین محسوب کرده‌اند، مشروط بر این که الزامات یک «پروتکل رأی‌گیری»[3] در آن رعایت شده باشد (میرقدری و دیگران، ۱۳۹۶: ۶۷). به هر حال، به زعم نویسندگان این مقاله، به‌کارگیری فناوری‌های جدید در مراحل اجرای انتخابات در هر سطحی که باشد اطلاق عبارتِ «انتخابات الکترونیکی» بر این فرایند صحیح و قابل دفاع است و بر کلیت مفهوم انتخابات خدشه‌ای وارد نمی‌سازد.

۲. جایگاه فناوری‌های نوین در نظام انتخاباتی

هم‌زمان با توسعه علم و فناوری اطلاعات و انجام بسیاری از امور روزمره زندگی با ابزارهای الکترونیکی، سلیقه‌ی شهروندان نیز در نحوه مشارکت در سرنوشت سیاسی به‌تدریج تغییر کرده است و دیگر به طُرق سنتیِ شرکت در انتخابات چندان رغبتی نشان نمی‌دهند. بنابراین، دست‌اندرکاران برگزاری انتخابات در کشورهای مختلف تلاش می‌کنند که متناسب با اقتضائات جامعه در صدد به خدمت گرفتن تجهیزات پیشرفته‌تر و فناوری‌های مدرن در برگزاری انتخابات باشند. لیکن، امروزه ابزارهای الکترونیکی و شبکه‌های اینترنتی اعتبار قابل ملاحظه‌ای در نظام‌های انتخاباتی پیدا کرده‌اند. به‌عنوان نمونه، تبلیغات انتخاباتی در فضای مجازی، راه‌اندازی

1. E-voting

۲. ر.ک: نشانی اینترنتی خبرگزاری آنا در: (آخرین بازدید 1401/3/15)
https://www.ana.press/news/584662/

۳.مؤلفه‌های اصلی مربوط به پروتکل رأی‌گیری در مقاله «پروتکل رأی‌گیری الکترونیکی مبتنی بر خم بیضوی» عبارتند از: حفظ حریم خصوصی، قابلیت تایید عمومی، مقاوم بودن، واجد هزینه‌ی محاسباتی محدود، رأی‌گیری از افراد واجد شرایط، غیرقایل اجبار و غیرقابل اثبات بودن رأی‌ها، کامل بودن سامانه و امنیت.

سایت‌های تبلیغاتی، برگزاری مناظره‌ها و مجادله‌های سیاسی در فضای اینترنت و بالاخره رأی دادن به شیوه‌های الکترونیکی و اینترنتی از جمله کاربردهای مثال زدنی در این حوزه محسوب می‌شوند[۱]. به‌طوری که، برخی نویسندگان امروزه رایانه، اینترنت و کلاً ارتباطات الکترونیک را از مؤلفه‌های اصلی تأثیرگذار بر رفتار انتخاباتی دانسته‌اند و از آنها تحت عنوان «رسانه‌های برتر» یاد کرده‌اند (امام جمعه‌زاده و کرمی‌راد، ۱۳۹۱: ۱۲). اما باید به این نکته اساسی نیز اشاره کرد که انتظام‌بخشی به این مقوله در بحث انتخابات امری ضروری است. در همین ارتباط، مضاف بر قوانین و مقررات وضع شده در حوزه رسانه‌ها و انتخابات، برخی از کشورها (همچون کشور نیوزلند در انتخابات ۲۰۰۸) تلاش کرده‌اند برای فعالیت‌های انتخاباتی با رسانه‌های دیجیتال، الزاماتی را پیش‌بینی کنند، اما، این رویکرد مربوط به قانونمند کردن فعالیت رسانه‌های دیجیتال در ایام انتخابات آن‌چنان موفقیت‌آمیز نبوده است. (Williamson, 2010, 31)

اما، سابقه استفاده از فنون نوین انتخاباتی در دنیا به دهه ۶۰ میلادی برمی‌گردد. در همین ارتباط، کشور هلند در سال ۱۹۶۶ با پیش‌بینی دستگاه‌های رأی‌گیری در چند شهرداری خود پیشتاز برگزاری این نوع از انتخابات در دنیا محسوب می‌شود. پس از آن، هند را نیز دومین کشور برگزار کننده‌ی رأی‌گیری به روش الکترونیکی معرفی کرده‌اند و گفته شده است که این کشور در سال ۱۹۸۲ از ابزارهای الکترونیکی به‌طور آزمایشی در برگزاری انتخابات بهره‌برداری کرده است[۲]. با وجود این، در حال حاضر صرفاً تعداد معدودی از کشورهای پیشرفته توانسته‌اند از ابزارهای نوین در برگزاری انتخابات استفاده کنند و بقیه دولت‌ها فعلاً در حال بررسی امکان‌پذیری اجرای انتخابات با این شیوه‌ها هستند. (بنار، ۱۳۹۸: ۳)

بر اساس آمارهای ارائه شده از سوی «موسسه بین المللی کمک به دموکراسی و انتخابات» در سال ۲۰۱۵، حدود (۵۷٪) از ۱۲۳ کشور مورد مطالعه هرگز از رأی‌گیری به روش الکترونیکی استفاده نکرده‌اند. در همین ارتباط، (۶٪) قبلاً از رأی‌گیری الکترونیکی استفاده نموده‌اند ولی در حال حاضر به‌کارگیری آن را ممنوع کرده‌اند؛ با این توضیح که در (۱۶٪) از کشورها نیز فقط

۱. ر.ک: نشانی اینترنتی کاندید شو در: (آخرین بازدید ۱۴۰۱/۰۳/۱۵) https ://candidsho.com

۲. ر.ک: نشانی اینترنتی ماهنامه‌ی «پیوست»، شماره ۱۰۱ در: (آخرین بازدید ۱۴۰۱/۳/۱۵)
https://peivast.com/p/103852

مطالعاتی در حد امکان‌سنجی جهت برگزاری انتخابات به‌طور آزمایشی صورت گرفته است و مجموعاً در (۲۱٪) کشورهای دنیا رأی‌گیری الکترونیکی در سطح انتخابات ملی یا استانی یا در هر دو سطح استفاده شده‌است.[۱]

اما، مردم ایران در سال ۱۳۹۶ در جریان انتخابات شوراهای اسلامی، انتخابات الکترونیکی را برای اولین بار تجربه کردند. در جریان این انتخابات، اخذ رأی از شهروندان در ۱۳۹ شهر از ۲۸ استان به‌صورت الکترونیکی انجام شد. بر همین مبنا، مجموعاً بیش از ۸ میلیون و ۶۷ هزار نفر از شهروندان در این رأی‌گیری الکترونیکی شرکت کردند و بر اساس یافته‌های موجود، نتایج انتخابات در (۹۹/۵٪) از شعب شمارش آرا به‌طور صحیح و بدون خدشه انجام شده است.[۲]

۳.آثار به‌کارگیری فناوری‌های نوین در نظام انتخاباتی

استفاده از فناوری‌های نوین در نظام انتخاباتی دارای آثار و ثمرات قابل توجهی می‌باشند. از این رو به‌کارگیری فناوری‌های نوین در انتخابات در درجهٔ اول، این فرصت را برای دولت‌ها فراهم ساخته که سطح کیفی خدمات‌دهی به شهروندان را در فرایند برگزاری انتخابات ارتقاء دهند (رهنورد و خارستانی، ۱۳۸۶: ۲۸) تا بدین ترتیب در صورت فراهم بودن تمهیدات و زیرساخت‌های فنی و قانونی، زمینه برای مشارکت حداکثری و تعمیق دمکراسی فراهم شود. بر همین اساس مهم‌ترین نتایج و دستاوردهای برگزاری انتخابات به شیوه‌های جدید یا الکترونیکی را به طُرق زیر می‌توان دسته‌بندی کرد:

۱-۳.افزایش انگیزه و تسهیل مشارکت شهروندان در انتخابات

حق انتخاب (حق رأی) نه‌تنها یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های حقوق و آزادی‌های فردی است بلکه مبنا و اساس حکومت قانونمند نیز تلقی شده است (Forging Affairs Administer, 2007, 7). لذا،

۱. ر.ک: نشانی اینترنتی خبرگزاری جمهوری اسلامی در: (آخرین بازدید ۱۴۰۱/۳/۱۵)
https://www.irna.ir/news/83684982/

۲. ر.ک: نشانی اینترنتی ماهنامه‌ی «پیوست»، شماره ۱۰۱ در: (آخرین بازدید ۱۴۰۱/۳/۱۵)
https://peivast.com/p/103852

میزان مشارکت مردم در انتخابات به‌عنوان پشتوانه‌ای قوی برای اقتدارات سیاسی انتخاب شوندگان و شاخصه‌ی مشروعیت در اکثر دولت‌ها به حساب می‌آید (سیدامامی و عبدالمطلب، ۱۳۸۸: ۱۱۱). پس، ایجاد انگیزه در بین شهروندان در جهت مشارکت حداکثری آنان در انتخابات از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است و تضمینی برای تداوم حاکمیت سیاسی و ابزاری برای جلب اعتماد عمومی به‌منظور پیاده‌سازی برنامه‌های بلند مدت در بسیاری از کشورها تلقی می‌شود. بر همین اساس، امروزه نقش کلیدی فناوری‌های مدرن به‌علت محاسن بی‌شمارش در ایجاد اشتیاق مضاعف برای مشارکت شهروندان در فرایند انتخابات واقعیتی غیرقابل انکار تلقی می‌شود.

بنابراین، عوامل متعددی همچون؛ تسهیل در رأی‌دهی، عدم استفاده از کاغذ در رأی‌گیری (در نوع ایستگاهی)، عدم نیاز به حضور فیزیکی انتخاب‌کنندگان در شعبه‌های رأی‌گیری (در انتخابات اینترنتی) و لزوم حفظ «محرمانگی» در روند انتخابات از جمله دلایل ایجاد انگیزه و جذابیّت‌های انتخابات الکترونیکی در بین مردم محسوب می‌شوند. از این رو، به‌خاطر مراحل متعدد فرایند انتخابات و نقش کلیدی که فناوری‌های نوین در کاهش قابل ملاحظه‌ی زمان شمارش آرا و تسهیل روند برگزاری انتخابات دارند، به‌کارگیری این ابزارها خود زمینه را برای افزایش انگیزه‌ی شرکت در انتخابات فراهم می‌کند. در همین زمینه، سهولت اخذ رأی با به‌کارگیری فناوری‌های نوین از افرادی که دارای معلولیت‌های بینایی و یا مبتلا به سایر معلولیت‌های خاص هستند از جمله مزیت‌های مثال زدنی برای افزایش انگیزه با کاربستِ این ابزارها در انتخابات به‌شمار می‌آیند. (بنار ، ۱۳۹۸: ۲۴)

در مقابل، برگزاری انتخابات به شیوه‌های سنتی در کشورهایی که فاقد زیرساخت‌های کافی در برگزاری انتخابات با روش‌های نوین رأی‌گیری می‌باشند، به‌ویژه زمانی که برای تعداد بیشتری از مردم امکان مشارکت فراهم است، معمولاً دردسرآفرین، زمان‌بر و خسته‌کننده بوده و طولانی شدن مدت انتخابات باعث فرسایشی شدن روند انتخابات و تحمیل خسارت‌های جبران ناپذیر به بدنه اقتصادی این قبیل از کشورها می‌شود.

همچنین، دلسردی و ناامیدی شهروندان از شرکت در انتخابات آتی و بی‌تفاوتی به سرنوشت سیاسی خود به‌دلیل کاهش اعتماد عمومی را از آثار ناخوشایند دیگر در برگزاری انتخابات با

شیوه‌های سنتی باید به‌شمار آورد. بطوریکه، نتایج شمارش آرا در این قبیل از نظام‌های سیاسی معمولاً چندین روز و هفته و حتی بعضاً ماه‌ها به طول می‌انجامد.[۱]

اما، تسریع در فرایند انتخابات (که با به‌کارگیری فنون مدرن امکان‌پذیر است)، مضاف بر آنکه از فرسایشی شدن روند برگزاری انتخابات جلوگیری می‌کند، این امکان را نیز فراهم می‌سازد که نامزدها و ذی‌نفعان انتخابات فرصت کافی برای سوءاستفاده از فرسایشی شدن فرایند انتخابات و انحراف افکار عمومی در دست‌یابی به اهداف غیر منطقی خود را نداشته باشند و شاید همین موضوع از دلایل اقدام قانون‌گذار عادی در تعیین سقف زمانی در قوانین انتخاباتی ایران نیز محسوب شود[۲].

در همین راستا، بایستی تسریع در مراحل برگزاری انتخابات (اعم از رأی‌گیری، شمارش آرا و اعلام نتایج) را به‌عنوان تضمینی در جلوگیری از فرسایشی شدن انتخابات در کشورهای برخوردار از زیرساخت‌های فنیِ قوی دانست که توانسته‌اند از فناوری‌های نوظهور در پیاده‌سازی انتخابات به نحو شایسته‌ای استفاده کنند.

مبتنی بر مطالب مذکور، تأثیرگذاری مؤلفه‌ی سرعت در کیفیت‌بخشی به فرایند برگزاری انتخابات موجب شده است که این موضوع به‌عنوان یکی از محورهای اصلی بند (۱۲) ذیل «سیاست‌های کلی انتخابات» –ابلاغی ۱۳۹۵– رهبر معظم انقلاب در جمهوری اسلامی ایران نیز مورد تاکید قرار بگیرد.

۲-۳.صرفه جویی در هزینه‌های انتخاباتی

یکی از موضوعات مهمِ مطرح در پدیده‌ی انتخابات، نحوه تأمین هزینه‌های مالی مربوط به این فرایند است که از بحث‌انگیزترین مسائل انتخاباتی در نظام‌های سیاسی محسوب می‌شود. در

---

۱. به‌عنوان نمونه نتایج انتخابات ریاست جمهوری افغانستان که در مهر سال ۹۸ برگزار شد به‌علت فقدان امکانات و زیرساخت‌های فنی کافی، با بیش از ۲ ماه تاخیر در آذر ماه سال ۹۸ اعلام شد. ر.ک: به نشانی اینترنتی خبرگزاری جمهوری اسلامی در: (آخرین بازدید۱۴۰۱/۳/۱۵) https://www.irna.ir/subject/8348533

۲. به‌عنوان نمونه در تبصره ۳ ماده (۱۰) قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی مقرر شده: «اخذ رای در کلیه حوزه‌ها در یک روز انجام می‌شود و مدت آن حداقل ده ساعت است و در صورت ضرورت قابل تمدید است.» که این چنین تمهیدی در سایر قوانین انتخاباتی نیز احصا شده است.

همین ارتباط، هزینه‌های تبلیغاتی انتخابات به روش‌های سنتی از جمله سرسام‌آورترین هزینه‌هایی است که بر کاندیداهای انتخاباتی به‌طور مستقیم و بر دولت‌ها به‌صورت غیر مستقیم تحمیل می‌شود. بنابراین، اگر در قوانین انتخاباتی این قبیل از کشورها تمهیداتی جهت نظارت موثر بر نحوهٔ هزینه‌کرد مالی پیش‌بینی نشده باشد، به‌خاطر هزینه‌های افسار گسیخته‌ای که از طرف کاندیداها صورت می‌گیرد، بروز فساد در حوزه‌های انتخاباتی امری اجتناب‌ناپذیر خواهد بود.

بر همین اساس، هزینه‌هایی همچون؛ حضور مستقیم نامزدهای انتخاباتی در بین عموم مردم، چاپ و پخش آلبوم‌های مربوط به تصاویر نامزدها، اعلامیه‌های کاغذی، بَنِرها، پارچه‌نوشته‌های تبلیغاتی در اماکن عمومی، توزیع بروشورهای چاپی در منازل، توزیع سبد کالا و اعطای هدایای کوچک، فقط بخشی از مصادیق تبلیغاتی معمول کاندیدها در انتخابات به شیوه‌های سنتی هستند که همواره مسئله‌ساز بوده‌اند. در مقابل، به‌کارگیری شیوه‌های نوین انتخاباتی و فناوری‌های جدید رأی‌گیری، تمهیدی اثربخش در به حداقل رساندن هزینه‌های انتخاباتی تلقی می‌شوند. به‌عنوان نمونه، خریداری «پنل پیامک»[1] و ارسال پیامک‌های همگانی فقط بخشی از ظرفیت‌های موجود در انتخابات با به‌کارگیری فنون نوین انتخاباتی به‌حساب می‌آیند که به طور قابل توجهی میزان هرینه‌ها را تقلیل می‌دهد. علاوه بر آنها، راه‌اندازی وب‌سایت‌ها، وبلاگ‌ها، کمپین‌های تبلیغاتی و بالاخره ایجاد گروه‌ها و شبکه‌های اجتماعی از ظرفیت‌های دیگر فناوری‌های نوین هستند که هزینه‌های برگزاری انتخابات را به‌طرز شگفت‌انگیزی کاهش می‌دهند. از سوی دیگر، اعطای فرصت‌های برابر و تقسیم امکانات در بین کاندیدها جهت معرفی و تشریح برنامه‌های مدنظر در رسانه‌ها و فضای مجازی و سایر امکانات دولتی را نیز باید از طُرقِ دیگر مرتبط با فناوری‌های نوین در راستای تقلیل هزینه‌های تبلیغاتی انتخابات تلقی کرد که در حوزه‌ی فناوری‌های‌های نوین قابل تحلیل و توصیف می‌باشند. البته اهمیت بالای همین سازوکار باعث شده است که این

۱.نرم‌افزاری است تحت وب که متقاضیِ استفاده کننده‌ی از آن را قادر می‌سازد که اقدام به ارسال پیامک به تمامی شماره مبایل‌های کشور با سرعت بسیار بالایی اقدام نماید. ر.ک: نشانی اینترنتی رایگان اس ام اس در: (آخرین بازدید 1401/3/15)
https://raygansms.com/spage/51

مؤلفه نیز به‌عنوان یکی دیگر از محورهای «سیاست‌های کلی انتخابات» در بند (۳) این سیاست‌ها مدنظر واقع گردد.[۱]

۳-۳. شفافیت در انتخابات

از آنجا که ضعف در مقوله‌ی شفافیت عموماً از روزنه‌های اصلی فساد در نظام‌های سیاسی تلقی می‌شوند، از طرف دیگر به اعتقاد برخی از نویسندگان، دولتمردان قبل از انتخابات تلاش می‌کنند که با دست‌کاری اقتصادی و با اتخاذ سیاست‌های پولی، طوری عمل کنند که مجدداً در رأس قدرت باقی بمانند (Hous, 1975,169-190). فلذا، دولت‌های مردم‌سالار که خود را در برابر شهروندان پاسخگو می‌دانند همواره این موضوع را در سیاست‌های تقنینی و علی‌الخصوص قوانین انتخاباتی به‌طور ویژه مورد توجه قرار می‌دهند.

شفافیت موجب می‌شود که دست‌اندکاران برگزاری انتخابات عواقب مسئولیت‌های ناشی از اقدامات و تصمیمات خودشان را بپذیرند (سو نلسو، ۱۳۸۱: ۱۷۵) و در همین راستا، برخی از حقوق‌دانان معتقدند که فرایند انتخابات زمانی منطقی محسوب خواهد شد که امکان نظارت و مراقبت فردی و جمعی برای شهروندان در آن فراهم شده باشد (بنار، ۱۳۹۸: ۱۰).

از این‌رو، پیش‌بینی سازوکاری که اطلاعات کافی و صحیح را در ارتباط با مراحل انتخابات در دسترس عموم شهروندان قرار دهد باید از ضروریات و اولویت‌های اصلی در فرایند انتخابات محسوب شود. با ورود فناوری‌های نوین به حوزهای انتخاباتی، دخالت افراد در فرایند انتخابات (به‌ویژه در نوع اینترنتی آن) به حداقل ممکن تقلیل می‌یابد. همچنین، با کمک گرفتن از ابزارهای جدید انتخاباتی این امکان برای رأی‌دهندگان فراهم می‌شود که با اطلاعات صحیح و محرمانه به اِعمال حق تعیین سرنوشت سیاسی خود بپردازند. پس، با به‌کارگیری این ابزار اثرگذار، تمامی مراحل انتخابات با شفافیت حداکثری تحت کنترل و نظارت مردم و نمایندگان نامزدها در می‌آید

۱. بند ۳- «بهره‌مندی داوطلبان در تبلیغات انتخاباتی با تقسیم برابر متناسب با امکانات در انتخابات حسب مورد ار صدا و سیما و فضای مجازی و دیگر رسانه‌ها و امکانات دولتی و عمومی کشور.»

تا به این‌ترتیب با گزینش افراد شایسته و اصلح، «عدالت انتخاباتی» و به تعبیر یکی از حقوق‌دانان این «شاه‌بیت سیاست‌های کلی انتخابات» تحقق یابد[۱].

علاوه بر آن، در یکی از گزارش‌های مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در خصوص نقش فناوری‌های نوین در شفاف‌سازی انتخاباتی به مواردی همچون؛ «امکان مشاهده و تأیید شمارش آرا توسط ناظران و نمایندگان بخش‌های مختلف سیاسی، ارائه رسید ممیزی برگه رأی (قابلیت بازبینی شخصی)، شفافیت در تعیین شرکت تأمین‌کننده تجهیزات سخت‌افزای و نرم‌افزاری و ...» اشاره شده است.[۲]

البته، مقولهٔ شفافیت در انتخابات دارای ابعاد مختلف و پیچیده‌ای است. به‌عنوان نمونه عدم شفافیت در نحوهٔ تأمین منابع مالی در تبلیغات انتخاباتی از جمله مواردی است که می‌تواند سلامت انتخابات را در معرض آسیب جدی قرار دهد که لازمهٔ رفع ابهامات در این زمینه بهره‌گیری حداکثری از فناوری‌های جدید در این مقوله از انتخابات است. در همین راستا، لازم است که نهاد ناظر، تمامی گزارش‌های مالی، کمک‌ها و هزینه‌ها را جمع‌آوری و به‌وسیلهٔ پایگاه اینترنتی در دسترس عموم قرار دهد (زمانی‌زاد، ۱۳۹۸: ۴۷۶). پس، می‌توان مدعی شد که استفاده‌ی از فناوری‌های جدید در برگزاری انتخابات موجب فراهم شدن بسترهای لازم جهت افزایش سطح آگاهی مردم و دسترسی آسان آنان به اطلاعات انتخاباتی شود و نهایتاً اینکه شفافیت در روند انتخابات باعث می‌شود که شهروندان با طِیبِ خاطر به اِعمال حقوق سیاسی خودشان اقدام کنند.

۳-۴. تضمین صحت و سلامت انتخابات

اصولاً شاخصه صحت و سلامت به ویژگی خاص آن فعل و عملی اطلاق می‌شود که دست‌یابی انسان به غایت و سعادت را تضمین می‌کند (موسوی مقدم، ۱۳۹۲: ۴۸). در مقام تبیین اصل صحت و تضمین تحقق سلامت انتخاباتی، برخی از حقوق‌دانان آن را یکی از اصول حاکم بر فرایند نظارت بر انتخابات محسوب کرده‌اند (طحان‌نظیف و کدخدامرادی، ۱۳۹۸: ۱۱۳۱). به عبارتی، صحت و سلامت

۱.علی اکبر گرجی(۱۳۹۵)، نشست «بررسی و تحلیل کل انتخابات»، ر.ک: نشانی اینترنتی موسسه مطالعات حقوق عمومی دانشگاه تهران در: (آخرین بازدید 1401/3/15) https://www.isna.ir/news/950813188

۲. ر.ک: نشانی اینترنتی خبرگزاری جمهوری اسلامی در: (آخرین بازدید 1401/3/15)
https://www.irna.ir/news/83518169/

انتخابات را باید تأمین کنندهٔ آزادی و بی‌طرفی در انتخابات در رقابتی منصفانه دانست، به‌طوری که آرای تمامی رأی دهندگان بدون تغییر در زمان اعلام نتایج انتخابات انعکاس یابد (نلسو، ۱۳۸۱: ۱۷۲).

در همین راستا، برخی از نویسندگان از کاربرد فناوری‌های مدرن در انتخابات به‌عنوان سامانه‌ای که دارای بالاترین ضریب امنیتی و حفاظتی است یاد کرده‌اند (زرافشان و حسینی‌پور، ۱۳۹۴: ۲). پس، بایستی این ابزار را یکی از مؤلفه‌های تضمین صحت و سلامت انتخابات و تمهیدی برای جلب اعتماد عمومی در این زمینه محسوب کرد. اما، به‌نظر می‌رسد کاهش طول مدت برگزاری انتخابات به‌عنوان یکی از آثار اجتناب‌ناپذیر به‌کارگیری فنون نوین انتخاباتی با افزایش ضریب صحت و تضمین تحقق سلامت انتخابات ارتباط مستقیمی داشته باشد، چراکه، با کوتاه شدن طول مدت انتخابات احتمال ادعای وقوع تخلفات انتخاباتی که معمولاً در وهلهٔ نخست از طرف کاندیداها مطرح شده و سپس با تلقین آن بین طرفداران نامزدهای انتخاباتی عمومیت می‌یابد به حداقل ممکن کاهش می‌یابد. فلذا، دست‌یابی به این مهم با بهره‌گیری از قابلیت‌های انکار ناپذیر شیوه‌های نوین در پیاده‌سازی انتخابات امکان‌پذیر است.

علاوه بر آن، برخی از نویسندگان تخلفات انتخاباتی را تحت عنوان «رفتار مخل سلامت انتخابات از زمان شروع انتخابات تا اعلام اسامی قطعی منتخبان» تلقی کرده‌اند (شیخ‌الاسلامی، ۱۳۸۸: ۳). لذا، به‌کارگیری فناوری‌های جدید دخالت‌های افراد مختلف را تحت عنوان مأموران و متصدیان اجرا و ناظر بر روند انتخابات به‌طور قابل ملاحظه‌ای تنزّل می‌دهد و با تقلیل یافتن تعداد مأموران و با کاهش خطای انسانی در این فرایند، زمینه برای تحقق تضمین صحت و سلامت انتخابات فراهم می‌شود.

همچنین، اثرگذاری فوق‌العاده فنون نوین انتخاباتی در میزان دست‌یابی به صحت و تضمین سلامت انتخابات باعث شد که این موضوع نیز به‌عنوان یکی از گزاره‌های اصلی بند (۱۲) ذیل «سیاست‌های کلی انتخابات» محسوب و بر آن تأکید و تصریح شود. بنابراین، به حداقل رساندن میزان دخالت متصدیان اجرایی و عوامل نظارتی انتخابات از طریق توسعه و تقویت ابزارها و فناوری‌های نوین، تضمین صحت و سلامت انتخابات را امکان‌پذیر ساخته و زمینه را برای افزایش اعتماد عمومی و مشارکت حداکثری شهروندان در انتخابات فراهم می‌سازد.

علاوه بر موارد احصا شده، عده‌ای از پژوشگران اهدافی همچون؛ کاستن از طول زمان رأی‌گیری و شمارش آرا، کاهش احتمال جعل و تقلب در جریان انتخابات، جلوگیری از احتمال بروز اختلافات قومی و محلی در زمان برگزاری انتخابات، جلوگیری از اتلاف وقت، مانع از به تحلیل رفتن سرمایه‌های انسانی و مادی و بالاخره تهیه‌ی بانک اطلاعاتی از انتخابات انجام شده را که ارتباط مستقیمی با مؤلفه‌ی تأمین سلامت انتخابات دارند، با برگزاری انتخابات به شیوه‌های نوین انتخاباتی قابل تحقق و دست‌یافتنی دانسته‌اند (فتحیان و تقوی، ۱۳۸۷: ۲۷).

۴. تبیین فرایند انتخابات الکترونیکی در نظام حقوقی ایران

نظام جمهوری اسلامی ایران در طول عمر ۴۲ ساله‌ی خود با احتساب انتخابات ریاست جمهوری و شوراهای اسلامی خردادماه سال ۱۴۰۰، دقیقاً ۳۹ بار پدیده‌ی انتخابات را تا زمان نگارش این مقاله تجربه کرده است[۱]. اما، واقعیت این است که شاکله قوانین انتخاباتی ایران بر پایه‌ی رأی-گیری‌های سنتی تدوین و تنظیم شده‌اند و بعضاً بدون اینکه به ملزومات و فرایند اجرائی آنها توجهی شده باشد، سازوکارها و قواعدی کلی در جهت الکترونیکی شدن انتخابات در این دسته از قوانین پیش‌بینی شده است. به‌طوری که، برخی از نویسندگان انجام اصلاحیه‌های مکرر بر قوانین انتخاباتی کشور را ناشی از همین پراکندگی و ابهامات موجود در آن دانسته‌اند و یکپارچه‌سازی این دسته از قوانین را مسیری راهگشا در حرکت به سمت الکترونیکی شدن انتخابات تلقی کرده‌اند (شمسا، ۱۳۸۸: ۴-۳). بنابراین، در راستای تشریح ابهامات و مشکلات موجود در نظام انتخاباتی ایران و اثبات ضرورت تصویب قانونی جامع و فراگیر که بهره‌گیری حداکثری از فنون نوین انتخاباتی در سراسر کشور را عملی کند، به تبیین نقاط ضعف و قوت قوانین انتخاباتی در نظام حقوقی ایران پرداخته می‌شود.

۱. ر.ک: به پرتال خبری وزارت کشور در: (آخرین بازدید ۱۴۰۱/۳/۱۵)
https://moi.ir/Files/MOI/Files/55/55b9e7c898e6-4afb-b544- 92a38f701b2e.pdf

۱-۴.قوانین مربوط به فرایند انتخابات الکترونیکی در ایران

هرچند در مقوله‌هایی همچون هزینه‌های انتخاباتی «تورم قوانین» نسبت به حوزه‌ی «اجرا» بسیار بالاست (Pinto-Duschinsky, 2002, 81). اما، اصولا تمهیدِ بستر و ایجاد ساختار سالم و کارآمد در هر حوزه‌ای با تنظیم‌گری و قاعده‌سازی امکان‌پذیر است (فلاحیان، ۱۳۹۸: ۱۴) بر همین مبنا، در ایران نیز همچون بسیاری از کشورهای دیگر کلیات نظام انتخاباتی در قانون اساسی مورد توجه مقنن اساسی قرار گرفته و تعیین شرایط و کیفیت برگزاری آن در قوانین عادی شناسایی شده است. (قیصری و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۰).

لذا، اولین رد پای به‌کارگیری فنون مدرن انتخاباتی در نظام حقوقی ایران را باید در «قانون انتخابات ریاست جمهوری» –مصوب ۱۳۷۲– جستجو کرد که در ماده (۹)[۱] همین قانون مورد تاکید قانون‌گذار عادی قرار گرفته است. ولی بحث پیاده‌سازی شیوه‌های نوین انتخاباتی در ایران، عملاً در سال ۱۳۷۸ در جریان برگزاری انتخابات مجلس ششم شورای اسلامی مطرح شد که البته با مقاومت شورای نگهبان مواجه گردید (دارا، ۱۳۸۴: ۱۵).

همچنین، تبصره‌های ۶، ۷ و ۸ ماده (۹)[۲] «قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی» –مصوب ۱۳۷۸– ترتیباتی را در زمینهٔ به‌کارگیری فنون جدید در انتخابات در نظر گرفته است.

---

۱. ماده ۹- «چنانچه ... شمارش آرا با دستگاه شمارشگر صورت پذیرد، ... باید ... دسترسی به نرم‌افزارها و سخت‌افزارهای آن در کلیهٔ مراحل انتخابات بدون حضور نمایندگان شورای نگهبان میسر نباشد. تصمیمات لازم جهت حفظ نرم‌افزارها و سخت‌افزارها ... اتخاذ می‌شود و کلیهٔ نسخه‌های نرم‌افزاری قبل از انتخابات به تأیید شورای نگهبان رسیده ... تا در زمان مورد توافق با حضور نمایندگان شورای نگهبان و وزارت کشور ... نصب و راه‌اندازی گردد. هرگونه تغییر در نرم‌افزارها باید با اطلاع و تأیید شورای نگهبان انجام گیرد.»

۲. تبصره ۶- «وزارت کشور موظف است ظرف مدت شش ماه از زمان تصویب این قانون نسبت به نوین سازی شیوه‌های اخذ رأی و شمارش آرا به منظور دقت، سلامت و نظارت بهتر در اخذ، شمارش و اعلام نتایج و همین طور استانداردسازی صندوقهای اخذ رأی در حدود اعتبارات مصوب و پس از تأیید شورای نگهبان اقدام نماید.»

تبصره ۷- «وزارت کشور موظف است با هماهنگی و موافقت شورای نگهبان تمام مراحل انتخابات را در حدود اعتبارات مصوب با استفاده از روشها و فناوری‌های نوین برگزار کند .»

تبصره ۸- «در انتخابات الکترونیکی با تأیید شورای نگهبان از امضاهای الکترونیکی مجریان و ناظران استفاده می‌شود. همچنین در صورت برگزاری هم‌زمان چند انتخابات، در هر شعبهٔ اخذ رأی از یک دستگاه به طور مشترک برای تمامی انتخابات در اخذ رأی و شمارش آرا با تأیید شورای نگهبان استفاده می‌شود.»

علاوه بر آن، «قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخابات شهرداران» –مصوب ۱۳۷۵– از دیگر قوانینی است که قانون‌گذار در اجرای انتخابات با به‌کارگیری روش‌های نوین به آن توجه داشته است. با این تفاوت که در این قانون، مقنن الزامی را در الکترونیکی کردن انتخابات برای وزارت کشور به‌عنوان مجری انتخابات در نظر نگرفته است. بلکه طبق ماده (۲۱)[۱] قانون مزبور، برگزاری انتخابات الکترونیکی از صلاحیت‌ها و اختیارات تشخیصی آن وزارتخانه تلقی شده است.

اما، «لایحه جامع انتخابات»، –مصوب ۱۳۹۷– هیأت وزیران را باید آخرین اقدام تقنینی در به‌کارگیری فناوری‌های نوین در حوزه‌ی انتخابات محسوب کرد. در همین راستا، در ماده (۹)[۲] این لایحه ضمن تعیین صلاحیت تکلیفی وزارت کشور در برگزاری انتخابات الکترونیکی، در ادامه نیز (از مواد ۴۶ الی ۵۲ همان لایحه) به تبیین الزامات انتخابات الکترونیکی پرداخته شده است و نهایتاً اینکه در ماده (۷۲)[۳] همین لایحه با ملزم کردن شهروندان به انجام ثبت نام تا ۱۵ روز قبل از برگزاری انتخابات، به تکالیف انتخاب‌کنندگان قبل از شروع رأی‌گیری اشاره شده است.

علاوه بر الزامات قانونی موصوف، «سیاست‌های کلی انتخابات» را نیز باید به‌عنوان سند بالادستی و در قامت راهنمایی در نظام انتخاباتی ایران محسوب کرد. به‌طوری که لزوم بهره‌گیری از فناوری‌های نوین در انتخابات یکی از محورهای اصلی این سیاست‌ها مورد توجه قرار گرفته است[۴].

۲-۴.قوانین پراکنده‌ی انتخاباتی

معمولاً در آستانه‌ی برگزاری انتخابات مختلف در جمهوری اسلامی ایران، زمزمه‌هایی نیز در خصوص استفاده‌ی از فناوری‌های نوین در مراحل برگزاری انتخابات مطرح می‌شود. اما

---

۱. ماده ۲۱- وزارت کشور می‌تواند با تأیید هیأت مرکزی نظارت بر انتخابات شوراهای اسلامی کشور تمام یا برخی از مراحل مربوط به برگزاری انتخابات را در تمام یا تعدادی از حوزه‌های انتخابیه به‌صورت رایانه‌ای برگزار نماید.

۲.ماده ۹- در راستای افزایش شفافیت، دقت و سلامت انتخابات، وزارت کشور موظف است کلیه مراحل انتخابات به ویژه احراز هویت رأی دهندگان، اخذ رأی، شمارش آرا و اعلام نتایج را به‌صورت الکترونیکی طراحی و اجرا کند.

۳.ماده ۷۲- شرکت در انتخابات و رأی دادن به نامزدها، ... با ارائه کارت ملی (هوشمند) به‌صورت الکترونیکی انجام می‌گیرد .

۴.بند۱۲ـ بهره‌گیری از فناوری‌های نوین درجهت حداکثرسازی شفافیت، سرعت و سلامت در اخذ و شمارش آرا و اعلام نتایج.

شوربختانه، به‌خاطر نقص درقوانین انتخاباتی کشور و ناکارآمدی آنها در نحوه به‌کارگیری تجهیزات الکترونیکی، پیاده‌سازی آن جز در حوزه‌هایی معدود، منتفی و از دستور کار مجریان انتخابات خارج می‌شود.

به‌عنوان نمونه، قانون‌گذار در ماده (۹) «قانون انتخابات ریاست جمهوری» صرفاً به مرحلهٔ «شمارش آرا» با به‌کارگیری فنون جدید اکتفا نموده و به بهره‌گیری از آن در سایر مراحل انتخابات اعم از ثبت نام از داوطلبان، رأی‌گیری و همچنین اعلام نتایج آرا هیچ‌گونه توجهی نکرده است. به‌نظر می‌رسد تمرکز بیشتر قانون‌گذار در زمان تنظیم و تصویب این ماده قانونی بیشتر معطوف به صلاحیت نظارتی شورای نگهبان به فرایند شمارش آرا بوده است. به‌طوری که، مقنن در این ماده شرط دسترسی داشتن به تمامی نرم‌افزارها، سخت‌افزارها و سایر ترتیبات ذکر شده را صرفاً منوط به تأیید شورای نگهبان دانسته است و همین تأکیدات مضاعفِ قانون‌گذار به صلاحیت‌های نظارتی این نهاد ناظر، باعث مغفول ماندن پیش‌بینی سایر ملزومات و ترتیبات ضروری جهت اجرائی شدن انتخابات الکترونیکی در ماده‌ی مذکور شده است.

نکته قابل توجه دیگر در خصوص مادهٔ (۹) این قانون، توجه بر امکان دسترسی به نرم‌افزارها و سخت‌افزارها در تمامی مراحل انتخابات توسط شورای نگهبان است که با صدر این ماده همسویی چندانی ندارد. همان‌گونه که اشاره شد، قانون‌گذار در ماده مورد بحث صرفاً به مرحله شمارش آرا از طریق فناوری‌های نوین توجه کرده است در حالی که به دنبال این مطلب به لزوم نظارت و دسترسی شورا به نرم‌افزارها و تجهیزات رایانه‌ای در کل مراحل انتخابات تأکید نموده است که با این توصیف، آوردن گزاره اخیر (کل مراحل انتخابات) اقدامی زاید به‌نظر می‌رسد و این رویکرد با اصول قانون‌نویسی و قانون‌گذاری نیز چندان تناسبی ندارد. بنابراین، می‌توان گفت که مفاد مادهٔ (۹) قانون مورد بحث، به‌خاطر توجه صِرف به پیاده‌سازی روش مدرن انتخاباتی در مرحلهٔ شمارش آرا، در موازات و همسو با اهداف ترسیم شده در بند (۱۲) «سیاستهای کلی انتخابات» قرار نگرفته و بازبینی و اصلاح آن به‌علت اشکالات اساسی مورد بحث امری ضروری است.

علاوه بر آن، «قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی» –مصوب ۱۳۷۸– و آیین‌نامه اجرائی آن از جمله قوانینی است که قانون‌گذار در آن ترتیباتی را در راستای به‌کارگیری فنون جدید در فرایند

انتخابات مورد توجه قرار داده است. در تبصره‌های ۶، ۷ و ۸ ماده‌ی (۹) قانونِ فوق‌الذکر به پیاده‌سازی انتخابات به روش الکترونیکی تأکید شده است.

در تبصرهٔ ۶ این مادهٔ قانونی، قانون‌گذار وزارت کشور را موظف کرده است علاوه بر شمارش آرا، مرحلهٔ اخذ رأی را نیز با به‌کارگیری فنون نوین اجرائی کند. از طرف دیگر، مقنن در تبصرهٔ ۷ همین قانون، لزوم استفاده از فناوری‌های نوین را به تمامی مراحل انتخابات تسرّی داده است و با این اقدام تا حدودی نواقص موجود برطرف شده است.

همچنین، در تبصرهٔ ۸ همان مادهٔ قانونی، امکان استفاده از امضای الکترونیکی از سوی مجریان و ناظران در مراحل انتخابات (که از ملزومات برگزاری انتخابات به شیوه‌ی الکترونیکی است) فراهم شده است که این تمهید قانون‌گذار را نیز بایستی از اقدامات مثبت دیگر در رفع خلأهای قانونی در این حوزه به‌حساب آورد.

«قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخابات شهرداران» –مصوب ۱۳۷۵– از دیگر قوانینی است که قانون‌گذار در اجرای انتخابات با روش‌های نوین به آن توجه داشته است. مطابق ماده (۲۱) قانون مذکور، وزارت کشور (به‌عنوان مجری انتخابات) در برگزاری انتخابات با شیوه‌های جدید از صلاحیت اختیاری برخوردار شده و قانون‌گذار بدون هیچ‌گونه دلیل و برهانی الزامی را برای آن نهاد در اِعمال این کارویژه احصا نکرده است. بنابراین، در صورتی که تمامی زیرساخت‌ها و امکانات فنی و مادی در خصوص برگزاری انتخابات به شیوه‌های نوین در انتخابات شوراها فراهم شده باشد، با توجه به حکم مقرر شده در ماده‌ی مذکور، وزارت کشور اجباری در پیاده‌سازی آن نخواهد داشت. فلذا، این رویه قانون‌گذار را باید برخلاف اهداف تعیین شده در «سیاست‌های کلی انتخابات» محسوب کرد.

البته فقدان استقلال این وزارتخانه به‌عنوان مجری انتخابات، از جمله‌ی اشکالات و ایرادات وارده بر نظام انتخاباتی ایران است که توسط برخی از حقوق‌دانان به آن اشاره شده است (قیصری و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۲) و لیکن بررسی تفصیلی آن از حوصله این پژوهش خارج می‌باشد.

اما، از جمله غفلت‌های غیرقابل اغماض قانون‌گذار در قوانین انتخابات الکترونیکی فعلی کشور، عدم توجه به آرای سفید در انتخابات با به‌کارگیری فناوری‌های نوین است که امکان شمارش این

قبیل از آرا در انتخابات با شیوه‌های مدرن (به‌عنوان آرای مأخوذه) امکان‌پذیر بوده[۱] و این موضوع از جنبه‌های سیاسی نیز برای کشورها فوق‌العاده حائز اهمیت است (فتحیان و تقوی، ۱۳۸۷: ۵۸-۵۷).

در حالت کلی، بایستی وجه مشترک ایرادات موجود در قوانین پراکنده‌ی انتخاباتی در ایران را عدم اهتمام قانون‌گذار به مشخص کردن نوع ابزارها، ملزومات و مکانیزم‌های الکترونیکی در فرایند برگزاری انتخابات دانست. به عبارتی، قانون‌گذار در قوانین انتخاباتی ایران با ملاک قرار دادن اجرای انتخابات به شیوه‌ی دستی از پرداختن به جنبه‌های عملی برگزاری انتخابات الکترونیکی همواره اجتناب کرده است. به‌طوری که، تقریباً در تمامی مواد قانونی صرفاً به شاخصه‌های محتوایی انتخابات با شیوه‌های نوین توجه داشته، بدون آنکه به معیار و ضابطه‌ی معینی در این زمینه التفاتی کرده باشد (زرافشان و حسینی‌پور، ۱۳۹۴: ۷ و ۶ و ۵) و نتیجتاً با این رویکرد دست شورای نگهبان را نیز در مخالفت با هرگونه برگزاری انتخابات الکترونیکی (به‌طور فراگیر و سراسری) کاملاً باز گذاشته است.

اما، در حال حاضر نظام حقوقی ایران با دستهٔ دیگری از قوانین انتخاباتی نیز مواجه است که قانون‌گذار هیچ‌گونه الزام قانونی در به‌کارگیری فناوری‌های نوین در آنها پیش‌بینی نکرده است و چنانچه بسترهای فنی لازم جهت اجرایی شدن شیوه‌های نوین انتخاباتی در این دست از قوانین فراهم شود خلأهای قانونی موجود در این موارد برای مجریان و متصدیان انتخابات فوق‌العاده مشکل‌ساز خواهد بود.

به‌عنوان نمونه، می‌توان به «قانون انتخابات مجلس خبرگان رهبری» -مصوب ۱۳۹۴، و «قانون همه‌پرسی» -مصوب ۱۳۶۸- و همچنین آیین‌نامه‌های اجرایی آنها اشاره کرد که متاسفانه قانون‌گذار در این قبیل از قوانین و مقررات هیچ‌گونه تمهیداتی را در ارتباط با برگزاری انتخابات با به‌کارگیری فناوری‌های نوین پیش‌بینی نکرده است. البته، بایستی خاطرنشان کرد که مطابق اصل

۱. ماده ۴۶- برای اخذ رأی، تعرفه الکترونیکی با امکان انتخاب رأی سفید صادر و بدون اخذ اثر انگشت، تحویل رأی‌دهنده می‌شود.

(۱۰۸)[۱] قانون اساسی، صلاحیت تصویب قانون انتخابات مجلس خبرگان رهبری با خود آنان و تصویب کلیه مقررات مربوط به مجلس خبرگان از صلاحیت‌های ذاتی این نهاد محسوب شده است، لیکن، به‌طریق اولی مجلس شورای اسلامی صلاحیت تقنینی در این زمینه را نیز ندارد. اما به نظر می‌رسد، مجلس شورای اسلامی می‌بایست هرچه سریع‌تر نسبت به گنجاندن سازوکارهای لازم پیرامون انتخابات الکترونیکی در مفاد «قانون همه‌پرسی» اقدام کند. چنانچه تصویب قوانین مهم و تاثیرگذار بر سرنوشت سیاسی مردم از رهگذار همه پرسی از منظر قانون اساسی امکان‌پذیر است و با الکترونیکی شدن این موضوع می‌توان از این ظرفیت به نحو احسن استفاده نمود.

۳-۴.نگاهی به لایحه جامع انتخابات

در راستای اجرای دقیق اصول انتخاباتی پیش‌بینی شده در قانون اساسی و در جهت تحقق «سیاست‌های کلی انتخابات» و همچنین به‌منظور سامان دادن به قوانین پراکنده‌ی انتخاباتی فعلی، هیأت وزیران در سال ۱۳۹۷ به تصویب «لایحه جامع انتخابات» اقدام کرد و موضوع الکترونیکی کردن انتخابات را بصورتی شفاف، جامع و فراگیرتر از قوانین قبلی مورد توجه قرار داد. به‌عنوان نمونه، طبق ماده (۹) این لایحه، وزارت کشور موظف به برگزاری تمامی مراحل انتخابات با بهره‌گیری از تجهیزات پیشرفته و نوین (الکترونیکی) شده است و با این اقدامِ تقنینی، محدودهٔ وظایف مجریان و دست‌اندرکاران انتخابات در نحوهٔ برگزاری آن آشکارا تبیین و تشریح شده است. البته با توجه به صراحت مادهٔ (۱) این لایحه[۲] و تبصرهٔ آن ضوابط و احکام لایحه مزبور صرفاً مشمول انتخابات ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی و شوراهای اسلامی شده است که بهتر بود این حکم به سایر قوانین انتخاباتی نیز تسرّی پیدا می‌کرد. اما، تصریح به طُرق و مؤلفه‌هایی همچون؛ امکان صدور تعرفه‌ی الکترونیکی برای انتخاب رأی سفید و بدون اخذ اثر انگشت از رأی دهنده در ماده (۴۶)[۳]، توجه به تهیه و تنظیم صورت‌جلسه الکترونیکی در ماده

۱. اصل ۱۰۸- قانون مربوط به تعداد و شرایط خبرگان، کیفیت انتخابات آنها و آیین‌نامه داخلی جلسات آنان ... و تصویب سایر مقررات مربوط به وظایف خبرگان در صلاحیت خود آنان است.

۲.انتخابات ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی و شوراهای اسلامی شهر و روستا طبق مفاد این قانون برگزار می‌شود.

۳.ماده ۴۶- برای اخذ رأی، تعرفه الکترونیکی با امکان انتخاب رأی سفید صادر ... می‌شود.

(۴۸)[۱]، پیش‌بینی کارشناس فنی در جهت رفع اشکالات و اختلالات احتمالی تجهیزات در ماده (۵۰)[۲]، ترجیح و اولویت دادن به شیوه نوین برگزاری انتخابات طبق ماده (۵۳)[۳] و بالاخره موضوع ثبت نام رأی‌دهندگان قبل از مرحله رأی‌گیری با توجه با سیاق ماده (۷۲)[۴] این لایحه حاکی از پیشرو، مترقّی و کارآمد بودن این لایحه نسبت به قوانین پراکنده فعلی محسوب می‌شود.

همان‌طوری که اشاره شد، در لایحهٔ موصوف با پرداختن به جزئیات و ملزومات اجرائی فرایند انتخابات به طریق الکترونیکی و اجتناب از اکتفا کردن به کلیات، امکان پیاده‌سازی این شیوه در طول اجرای انتخابات نسبت به قوانین فعلی امکان‌پذیر شده است. اما با وجود گذشت مدت بیش از ۳ سال از تاریخ اعلام وصول آن از سوی مجلس شورای اسلامی، متاسفانه اقدامی جدی از سوی این نهاد در جهت به تصویب رساندن آن انجام نشده است که انتظار می‌رود با تصویب هرچه سریع‌تر لایحه پیشنهادی و فراهم شدن زیرساخت‌های فنی لازم، زمینه‌ی برگزاری انتخابات در سال‌های آتی با به‌کارگیری فناوری‌های نوین امکان‌پذیر شده و محورهای پیش‌بینی شده در ذیل «سیاست‌های کلی انتخابات» به‌ویژه مؤلفه‌های احصا شده در بند (۱۲) این سیاست‌ها هرچه زودتر عملی شود.

۱.ماده ۴۸- پس از پایان انتخابات، بلافاصله صورت‌جلسه الکترونیکیِ نتیجه انتخابات با امضای الکترونیکی ... تهیه و پنج نسخه از آن چاپ می‌شود... یک نسخه به هیأت اجرایی ... یک نسخه به هیأت نظارت ... دو نسخه به وزارت کشور ... و یک نسخه به هیأت مرکزی نظارت بر انتخابات ارسال می‌شود.

۲.ماده ۵۰- در هنگام بروز اشکال در دستگاه الکترونیکی اخذ رأی، کارشناس فنی الکترونیک می‌تواند با تأیید رئیس شعبه، به منظور رفع اشکال در شعبه حضور یابد.

۳.در مواردی که در شعب یا مراحلی از انتخابات امکان انجام انتخابات الکترونیکی وجود نداشته باشد انتخابات غیر الکترونیکی به شرح زیر برگزار می‌شود:...

۴.شرکت در انتخابات و رأی دادن به نامزدها، منوط به ثبت نام قبلی رأی‌دهندگان است که از (۱۵) روز قبل از برگزاری انتخابات تا (۲۴) ساعت قبل از آغاز رأی‌گیری به‌صورت الکترونیکی انجام می‌گیرد ...

نتیجه‌گیری:

یافته‌های مقاله نشان می‌دهد که به‌کارگیری فناوری‌های نوین در نظام‌های انتخاباتی دارای آثار و ثمرات چشم‌گیری همچون؛ افزایش انگیزه و تسهیل مشارکت مردم در انتخابات، تقلیل هزینه-های انتخاباتی، شفافیت‌بخشی به انتخابات و تضمین صحت و سلامت انتخابات را به دنبال داشته و اکثر کشورها در مسیر حرکت به سمت به‌کارگیری شیوه‌های نوین برگزاری انتخابات در نظام حقوقی خود هستند. هرچند این امر در برخی قوانین انتخاباتی ایران به صورت پراکنده پیش‌بینی شده است؛ اما این دسته از قوانین به‌دلیل دارا بودن خلأها و نواقص قابل توجه در کشور، از ظرفیت‌های لازم برای پیاده‌سازی انتخابات الکترونیکی به‌صورت فراگیر برخوردار نیستند.

بر همین اساس، مشخص شد که یکی از دلایل عمده‌ی عدم توفیق در برگزاری انتخابات الکترونیکی به‌صورت سراسری، همین کاستی‌های موجود در نظام تقنینی و عدم اقدام موثر و جدی قانون‌گذار در برطرف کردن این ایرادها و از همه مهم‌تر فقدان یک قانون جامع انتخاباتی یکپارچه در نظام حقوقی کشور بوده است. از این رو، ناکارآمدی قوانین موجود در پیاده‌سازی انتخابات الکترونیکی در کشور موجب شد که همین مسئله به‌عنوان یکی از محورهای اصلی «سیاست‌های کلی انتخابات» در سال ۱۳۹۵ مورد توجه قرار گیرد.

بنابراین تهیه و تنظیم لایحه‌ی جامع انتخاباتی را از جمله اقدامات مثال زدنی در جهت رفع آسیب‌ها و خلأهای قانونی موجود برای برگزاری انتخابات الکترونیکی در کشور می‌توان محسوب کرد که متاسفانه تاکنون ارزش و اعتبار قانونی پیدا نکرده است. اما، با توجه به اشکالات و چالش‌های فعلی موجود در روند برگزاری انتخابات به طریق الکترونیکی، نویسندگان معتقدند که با کاربستِ سازوکارهای پیشنهادی ذیل می‌توان امیدوار بود که به‌کارگیری فناوری‌های نوین در فرایند انتخاباتی ایران نیز به‌طور فراگیر اجرائی شود:

۱. اهتمام جدی نمایندگان به تجمیع و یکپارچه‌سازی قوانین پراکنده انتخاباتی در جهت جلوگیری از انباشت و تورم قوانین انتخاباتی و پیش‌بینی الزامات الکترونیکی شدن در قانون موصوف.

۲. در اولویت قرار گرفتن اصلاح مواد قانونی مربوط به به‌کارگیری فنون جدید انتخاباتی در صورت تصمیم به اصلاح موردی این دسته از قوانین.

۳. نَصبُ‌العین قرار دادن اهداف ترسیمی ذکر شده در بند (۱۲) ذیل «سیاست‌های کلی انتخابات».

۴. تلاش برای فراهم کردن زیرساخت‌های فنی به‌کارگیری فناوری‌های نوین در نظام انتخابات به‌عنوان پیش‌نیاز برگزاری انتخابات الکترونیکی.

۵. ایجاد نگرش مثبت نسبت به بهره‌گیری از فناوری‌های نوین در انتخابات از سوی نهادهای اثرگذار در اجرای فرایند انتخابات.

۶.آموزش و توجیه متصدیان انتخابات و شهروندان در نحوه‌ی به‌کارگیری فنون نوین انتخاباتی.

۷. فرهنگ‌سازی و تلاش برای جلب اعتماد عمومی در راستای مشارکت حداکثری در انتخابات به شیوه‌های مدرن به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های برگزاری انتخابات سالم.

۸. برقراری و تعاملات حقوقی با کشورهای پیشرو در به‌کارگیری از فنون نوین انتخاباتی در راستای بهره‌مندی از تجربیات این قبیل کشورها.

۹. اهتمام به برجسته‌سازی جنبه‌هایی مثبت انتخابات الکترونیکی همچون؛ صرفه جویی در هزینه‌ها، شفافیت و سهولت برگزاری انتخابات به‌طوری که، پیاده‌سازی آن مشارکت قاطبه‌ی مردم را در انتخابات به دنبال داشته باشد.

۱۰. توجه ویژه و اقدام دولت در افزایش سطح سواد رسانه‌ای مردم که خود تأثیر بسزائی در افزایش جذابیّت این شیوه در برگزاری انتخابات دارد.

منابع و مآخذ:

الف- منابع فارسی:

۱. امام جمعه‌زاده، سید جواد؛ کرمی راد، جواد، (۱۳۹۱)، «تجزیه و تحلیل عوامل موثر بر رفتار انتخاباتی با نگاهی به ایران»، مجله پژوهش‌های سیاسی، شماره ۱ (۳ پیاپی)، صص ۳۶-۹.

۲. بنار، محسن، (۱۳۹۸)، «رأی‌گیری الکترونیکی در کشورهای مختلف و آموزه‌های آن»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۶۶۶۰.

۳. دارا، عسل، (۱۳۸۴)، «فناوری اطلاعات و انتخابات ریاست جمهوری»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۷۳۸۵.

۴. رهنورد، فرج‌اله؛ خارستانی، نوازاله، (۱۳۸۶)، «پیش‌نیازهای انتخابات الکترونیکی در ایران»، نشریه دانش مدیریت، شماره ۷۸، صص ۴۴-۲۵.

۵. زرافشان، محمدهادی؛ حسینی‌پور، سیدمجتبی، (۱۳۹۴)، «الزامات حقوقی انتخابات الکترونیکی، پژوهشکده شورای نگهبان»، شماره مسلسل ۰۱۶۵

۶. زمانی‌زاده، مصطفی، (۱۳۹۸)، «نظام مطلوب تأمن مالی کارزارهای انتخاباتی در ایران در پرتو معیارهای بین‌المللی»، فصلنامه مطالعات حقوق تطبیقی، شماره ۲، صص ۴۸۳-۴۶۷.

۷. سید امامی، کاوس؛ عبدالمطلب، عبداله، (۱۳۸۸)، «عوامل موثر شرکت شهروندان در انتخابات ریاست جمهوری و مجلس؛ مطالعه موردی شهر تهران»، پژوهشنامه علوم سیاسی، شماره ۴، صص ۱۴۶-۱۰۹.

۸. شمسا، محمدرضا، (۱۳۸۸)، «ضرورت تدوین قانون جامع انتخابات»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۹۹۴۱.

۹. شیخ‌الاسلامی، عباس، (۱۳۸۸)،«پیشگیری از جرایم انتخاباتی و مدیریت آن»، مجموعه مقالات همایش پیشگیری از جرم، ص۳.

۱۰. طحان‌نظیف، هادی؛ کدخدامرادی، کمال، (۱۳۹۸)، «آسیب‌شناسی حاکم بر فرایندهای نظارت بر انتخابات مجلس شورای اسلامی در پرتو سیاست‌های کلی انتخابات»، فصلنامه مطالعات حقوق عمومی، شماره ۴، صص ۱۱۴۸-۱۱۲۷.

۱۱. عیوضی، محمدرحیم، (۱۳۸۸)، «تأثیر رسانه بر رفتارهای انتخاباتی»، فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی، شماره ۱ (پیاپی ۷۵)، ص ۱۵۸.
۱۲. فتحیان، محمد؛ تقوی، منیرالسادات، (۱۳۸۷)، «انتخابات الکترونیکی (شیوه‌ها و بایسته‌ها)»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۵۶.
۱۳. فلاحیان، مهدی، (۱۳۹۸)، «شفافیت انتخابات (تامین حق مسلم شهروندان در انتخابات از رهگذر شفافیت)»، مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری، شماره مسلسل ۳۶۰.
۱۴. قاضی، ابوالفضل، (۱۳۸۲)، بایسته‌های حقوق اساسی، تهران، نشر میزان.
۱۵. قیصری، نوراله؛ طاهری فدافن، دانیال و باقری فارستانی، مهدی، (۱۳۹۴)، «مدیریت انتخابات در ایران؛ کیفیت و ارزیابی اجرا»، فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست»، شماره ۱۳(پیاپی۴۳)، صص ۳۴-۹.
۱۶. موتمنی، منوچهر، (۱۳۸۲)، حقوق اساسی، تهران، نشر میزان.
۱۷. موسوی مقدم، سید رحمت‌اله، (۱۳۹۲)، «آموزه‌های راهبردی دین در سلامت انتخابات بر اساس آرای امام راحل و مقام معظم رهبری»، فصلنامه پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی، شماره ۳۲، صص ۶۰-۴۷.
۱۸. میرقدری، عبدالرسول؛ رحیمی، سعید و رحیمی، علیرضا، (۱۳۹۶)، «پروتکل رأی‌گیری الکترونیکی مبتنی بر خم بیضوی»، مجله الکترونیکی و سایبری، شماره ۲، صص ۷۴-۶۷.
۱۹. نلسو، سو، (۱۳۸۱)، «مطالعات تطبیقی در باب سلامت انتخابات و صلاحیت انتخاب شوندگان»، ترجمه احمد رنجبر، فصلنامه مجلس و پژوهش، شماره، صص ۱۹۸-۱۶۹.

ب- وب‌سایت‌ها

۲۶. نشانی اینترنتی انجمن توسعه علوم و فناوری‌های نوین در: (تاریخ بازدید ۱۴۰۱/۳/۱۵)
http://instda.org.ir/fa/news.php?rid=26
۲۷. نشانی اینترنتی خبرگزاری آنا در: (تاریخ بازدید ۱۴۰۱/۳/۱۵)
https://www.ana.press/news/584662/
۲۸. نشانی اینترنتی کاندید شو در: (آخرین بازدید ۱۴۰۱/۳/۱۵) https ://candidsho.com
۲۹. نشانی اینترنتی ماهنامه پیوست، قابل مشاهده در: (آخرین بازدید ۱۵ /۱۴۰۱/۳)

https://peivast.com/p/103852

۳۰. نشانی اینترنتی خبرگزاری جمهوری اسلامی در: (آخرین بازدید ۱۴۰۱/۳/۱۵)
https://www.irna.ir/news/83684982/

۳۱. نشانی اینترنتی خبرگزاری جمهوری اسلامی در: (آخرین بازدید ۱۴۰۱/۳/۱۵)
https://www.irna.ir/subject/83485334

۳۲. نشانی اینترنتی رایگان اس ام اس در: (آخرین بازدید ۱۴۰۱/۰۳/۰۷)
https://rayganSms.com/spage/51

۳۳. نشانی اینترنتی موسسه مطالعات حقوق عمومی دانشگاه تهران، نشست «بررسی و تحلیل کل انتخابات» در: (آخرین بازدید ۱۴۰۱/۳/۱۵)
https://www.isna.ir/news/950813188

۳۴. نشانی اینترنتی خبرگزاری جمهوری اسلامی در: (آخرین بازدید ۱۴۰۱/۳/۱۵)
https://www.irna.ir/news/83518169/

۳۵. به پرتال خبری وزارت کشور در: (آخرین بازدید ۱۴۰۱/۳/۱۵)
https://moi.ir/Files/MOI/Files/55/55b9e7c898e6-4afb-b544- 92a38f701b2e.pdf

ج- منابع لاتین:

36. Franck. Thomas (1992); “The Emerging Right to Democratic Governance”, American Journal of International Law, Vol, 86.

37. Forging Affairs Administer of USA (2007); “Right to Vote”. www. Suinfo. State. gov/Persian/ products Right-to –vot-html.

38. Lijphart, Arend (1986). Electoral Laws and Their Political Consequences, New York: Agathon Press.

39. Nordhous.W (1975).«The Political Business Cycle».Review of Eco- .nomic Studies .vol42.No2

40. Pinto-Duschinsky (2002) "financing political: A global View", Journal of Democracy Volume 13, Number 4.

41. Williamson Andy (2010). Miller L and Fallon F., Behind the digital campaign, Londres: Hansard Society.

Sources

A) Persian

42. Imam Jomehzadeh, Seyed Javad and Karami Rad, Javad (2012), "Analysis of Factors Affecting Electoral Behavior with a Look at Iran", Journal of Political Research, Fall 1991, No. 1 (3 in a row), p. 36 -9.

43. Banar, Mohsen (1398), "Electronic voting in different countries and its teachings", Research Center of the Islamic Consultative Assembly, serial number 16660.
44. Dara, Asal (1349), "Information Technology and Presidential Elections", Research Center of the Islamic Consultative Assembly, serial number 7385.
45. Rahnavard, Farjaleh and Kharestani, Nawazaleh (2007), "Prerequisites for Electronic Elections in Iran, Journal of Management Knowledge", Fall 2007, No. 78, pp. 44-25.
46. Zarafshan, Mohammad Hadi and Hosseiniehpour, Seyed Mojtaba (2015), "Legal Requirements of Electronic Elections", Guardian Council Research Institute, serial number 13940165.
47. Zamanizadeh, Mostafa (1398), "The optimal system of financing election campaigns in Iran in the light of international standards", Quarterly Journal of Comparative Law Studies, No. 2, Fall and Winter 98, pp. 483-467.
48. Seyyed Emami, Kaus and Abdolmutallab, Abdullah (2009), "Effective factors of citizen participation in presidential and parliamentary elections; Case Study of Tehran ", Journal of Political Science, Fall '88, No. 4, pp. 146- 109.
49. Shamsa, Mohammad Reza (2009), "The need to develop a comprehensive election law", Research Center of the Islamic Consultative Assembly, serial number 9941.
50. Shaykh al-Islami, Abbas (2009), "Prevention of electoral crimes and its management", Proceedings of the Conference on Crime Prevention.
51. Tahannazif, Hadi and Kadkhodamoradi, Kamal (1398), "Pathology governing the election monitoring processes of the Islamic Consultative Assembly in the light of general election policies", Quarterly Journal of Public Law Studies, Winter 98), No. 4, pp. 1148-1127.
52. Eivazi, Mohammad Rahim (2009), "The Impact of Media on Electoral Behaviors", Quarterly Journal of Communication Research, Spring 2009, No. 1 (75), pp. 174-157.
53. Fathian, Mohammad and Taghavi, Monir al-Sadat (2008), "Electronic elections (methods and requirements)", Research Center of the Islamic Consultative Assembly, serial number 1387-56.
54. Fallahian, Mehdi (1398), "Election Transparency (Ensuring the Inalienable Right of Citizens in Elections through Transparency)", Center for Presidential Strategic Studies, December 1398, serial number 360.

55. Ghazi, Abolfazl (2003), "Essentials of Constitutional Rights", Tehran, Mizan Publishing, Fall 2003, 10th edition.
56. Qaisari, Noorullah and Taheri Fadafan, Daniel and Bagheri Farestani, Mehdi (2015), "Election Management in Iran; Quality and Evaluation of Implementation, Quarterly Journal of Strategic Policy Research, Summer 2015, No. 13 (43), pp. 34-9.
57. Motameni, Manouchehr (2003), "Constitutional Rights", Tehran, Mizan Publishing, Winter 2003, 2nd edition.
58. Mousavi Moghadam, Seyyed Rahmatollah (2013), "Strategic Teachings of Religion in the Health of Elections Based on the Opinions of the Late Imam and the Supreme Leader", Research Quarterly of Islamic Revolution Studies, Spring 1992, No. 32, pp. 60-47.
59. Mir Ghaddari, Abdolrasoul and Rahimi, Saeed and Rahimi, Alireza (2017), "Electronic voting protocol based on elliptic bend", Electronic and Cyber Journal, Summer 1996, No. 2, pp. 74-67.
60. Nelso, Su (2002), "Comparative Studies on Electoral Health and Eligibility of Elected", translated by Ahmad Ranjbar, Quarterly Journal of Parliament and Research, Winter 2002, No. 36, pp. 198-169.

B) Latin

61. Franck. Thomas (1992); The Emerging Right to Democratic Governance, American Journal of International Law, Vol, 86.
21. Forging Affairs Administer of USA (2007); "Right to Vote". www. Suinfo. State. gov / Persian / products Right-to –vot-html.
62. Lijphart, Arend (1986). Electoral Laws and Their Political Consequences, New York: Agathon Press.
63. Nordhous.W (1975). «The Political Business Cycle» .Review of Eco-.nomic Studies .vol42.No
64. Pinto-Duschinsky (2002) "political financing: A global View", Journal of Democracy Volume 13, Number 4.
65. Williamson Andy (2010). Miller L and Fallon F., Behind the digital campaign, London: Hansard Society.

C) Websites

66. See: Internet address of the Association for the Development of New Sciences and Technologies at: (Visited on 15/3/1401) http://instda.org.ir/fa/news.php?rid=26

67. See the website of Anna News Agency at: (Visited on 15/3/1401) https://www.ana.press/news/584662/ (Last visited 15/3/1401) https: //candidsho.com
68. Rak Internet address of the attached month, can be viewed at: (Last visit 3/15/1401) https://peivast.com/p/103852
69. Rak Internet address of the Islamic Republic News Agency in: (Last visit 15/3/1401) https://www.irna.ir/news/83684982 /
70. RK: Internet address of the Islamic Republic News Agency in: (Last visit 15/3/1401) https://www.irna.ir/subject/83485334
71. PK: Free SMS URL at: (last visited 3/15/1401)
https://raygansms.com/spage/51
72. RK: Internet address of the Institute of Public Law Studies, University of Tehran, "Election Review and Analysis" meeting in: (Last visit 15/3/1401) https://www.isna.ir/news/950813188
73 .RK: Internet address of the Islamic Republic News Agency in: (Last visit 15/3/1401) https://www.irna.ir/news/83518169/
74. Rk: to the news portal of the Ministry of Interior in: (last visit 15/3/1401) https://moi.ir/Files/MOI/Files/55/55b9e7c898e6-4afb-b544- 92a38f701b2e.pdf

A Deliberation on the Application of New Technologies to the Electoral System and Its Legal Requirements in the Iranian Legal System

Nader Asadi oojagh[1]
Mohsen Taheri[2]

Abstract:
Rapid advances in new technologies have necessitated their application to the election process. This research seeks to answer the question as to what position new technologies will possess in the election process, what effects and results they may have and what issues the Iranian electoral system may encounter in this regard. In the present article, we shall delineate this issue in a descriptive-analytical format, that today modern electoral methods are expanding and have such advantages as motivating and facilitating citizen participation in elections, make savings in election expenses, transparency in elections and electoral health. It becomes also clear that the implementation of new methods in the Iranian electoral system faces such issues as the formation of electoral laws based on the traditional voting model, a case-by-case foreseeability of the use of new technologies among electoral laws, regardless of executive requirements and the fact that electoral laws are scattered and have not been organized in single code of law.In order to solve the said problems, speeding up ratification of the Comprehensive Election Bill, special attention to paragraph (12) of the General Policies of the Election System, and alike are presented as effective solutions to eliminate the existing gaps.

Keywords: *elections, electronic elections, new technologies, electoral system, electoral laws .*

1. Holder of LLM, Semnan University, Semnan, Iran. (Email: naderasadioojagh@gmail.com)
2. Associate professor at the Islamic Azad University, Semnan Branch, , Semnan, Iran.
(Email: taheri.publiclaw@hotmail.com)